

Sygn. akt I C 50/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Przemysław Majkowski

Protokolant : sekr. sąd. Patrycja Tokarek

po rozpoznaniu w dniu 9 lutego 2017 r. w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z powództwa R. F.

przeciwko M. F.

o ustalenie zmiany płci metrykalnej

oddala powództwo.

Sygn.akt I C 50/16

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 22 lutego 2016 r. (data wpływu do Sądu) powód R. F. wystąpił do Sądu Okręgowego w Sieradzu z pozwem przeciwko pozwanemu M. F. o ustalenie zmiany płci metrykalnej.

Pozwany M. F. do końca procesu nie zajął stanowiska w sprawie ani osobiście ani w formie pisma procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód M. F. ma 55 lat. Matka powoda K. F. zmarła w dniu 9 stycznia 2016 r.

(dowód: odpis skrócony aktu zgonu K. F. k. 6)

Powód w dniu 12 stycznia 1985 r. zawarł w Ł. związek małżeński z M. K., która po ślubie przyjęła nazwisko męża. Małżeństwo powoda zostało rozwiązane przez rozwód, bez orzekania o winie, wyrokiem Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie sygn. akt I C 964/13.

(dowód: odpis skrócony aktu małżeństwa k. 8, wyrok k. 124 – oba akta sprawy I C 964/13 SO w Koninie o rozwód).

W dacie orzekania rozvodu dwaj synowie powoda byli niepełnoletni. Mocą wyroku rozwodowego wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi powierzono powodowi ograniczając władzę rodzicielską ich matki do współdecydowania o istotnych sprawach dzieci.

(dowód: wyrok pkt. 2 op. cit.)

Powód jest ojcem sześciorga dzieci: trzech córek i trzech synów. W dacie złożenia niniejszego powództwa tylko najmłodszy syn powoda - T. F., urodzony (...), był niepełnoletni.

(dowód: odpis aktu urodzenia T. F. k. 26 akt sprawy I C 964/13 SO w Koninie o rozwód).

Powód R. F. mieszka we wsi T., gmina O. powiat (...), województwo (...). Powód mieszka w jednym domu z byłą żoną, ale prowadzą odrębne gospodarstwa domowe. Wspólnie z powodem mieszkają dwaj synowie: niepełnoletni T. F. i pełnoletni M. F.. Powód jest rencistą z uwagi na przebyty w 1990 r. wypadek w rolnictwie. Powód przeszedł także udar. Orzeczeniem z dnia 10 stycznia 2014 r. Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w K. powód został zaliczony na stałe do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Powód utrzymuje się z renty chorobowej w wysokości 1.400 zł. miesięcznie.

(dowód: kopia orzeczenia o niepełnosprawności k. 9, oświadczenie powoda o stanie rodzinnym i majątkowym k. 30, wyjaśnienia informacyjne powoda nagr . 00:01:09, k. 40)

Powód przesłuchany informacyjnie na rozprawie w dniu 23 maja 2016 r. podał, że z pełnoletnimi córkami nie utrzymuje kontaktów, nie wskazał także ich danych personalnych oraz adresów. Podał także, że nie utrzymuje kontaktów z trzecim pełnoletnim synem, nie wskazał także jego imienia i nazwiska oraz nie wskazał jego miejsca pobytu.

(dowód: wyjaśnienia informacyjne powoda op. cit.)

Powód jest pacjentem (...) Zespołu (...) w Ł. Przychodni Zdrowia Psychicznego i Patologii Współżycia od 1 kwietnia 2014r. z powodu transseksualizmu. U powoda rozpoznano transseksualizm, a od grudnia 2014r. rozpoczęto terapię hormonalną.

(dowód: zaświadczenie lekarskie k. 4)

W dniu 27 lipca 2016 r. (data wpływu do Sądu) udział w sprawie zgłosił Rzecznik Praw Obywatelskich.

(dowód: pismo (...) k. 53)

W dniu 16 listopada 2016r. (data wpływu do Sądu) udział w sprawie zgłosił Prokurator Okręgowy w Sieradzu.

Na rozprawie w dniu 23 maja 2016r. powód został zobowiązany do wskazania w terminie 14 dni imion, nazwisk i adresów jego pełnoletnich dzieci celem wezwania ich do udziału w sprawie w charakterze pozwanych, pod rygorem zawieszenia postępowania. Na tej samej rozprawie, w sytuacji gdy Sąd nie dysponował jeszcze treścią wyroku rozwodowego i nie miał wiedzy co do rozstrzygnięcia w zakresie władzy rodzicielskiej zobowiązano powoda do wskazania imienia i nazwiska oraz adresu przedstawiciela ustawowego małoletniego T. F.. Do dnia zamknięcia rozprawy powód nie podał imion, nazwisk i adresów córek oraz syna, który z nim nie mieszka, kwestionując w pismach procesowych konieczność udziału w sprawie jako pozwanych innych osób niż jego ojciec.

Pismem z dnia 14 listopada 2016r. Sąd zwrócił się do powoda o podanie czy wnosi o ustanowienie dla niego pełnomocnika z urzędu. W odpowiedzi na wezwanie Sądu powód złożył kilka pism, w których wnosił o rozpoznanie sprawy tylko z udziałem ojca powoda jako pozwanego, bez udziału w sprawie w charakterze pozwanych jego dzieci wskazując, że sprawa jest prosta i nie ma powodu i jego zgody na rozszerzenie kręgu pozwanych.

W toku postępowania Rzecznik Praw Obywatelskich złożył pismo procesowe wnosząc o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w Sieradzu z dnia 23 maja 2016r. zobowiązującego powoda do wskazania imion, nazwisk i adresów jego dzieci podnosząc, że postanowienie Sądu stanowi niedopuszczalną z punktu widzenia Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Konwencji o prawach dziecka ingerencję w prawo do prywatności powoda i jego dzieci, których wezwanie do udziału w sprawie uzasadnione jest jedynie istnieniem interesu faktycznego, a nie interesu prawnego w rozstrzygnięciu Sądu.

(dowód: pismo (...) i jego uzasadnienie k. 94- 96 v.)

Na rozprawie w dniu 9 lutego 2017 r. Sąd uchylił częściowo postanowienie z dnia 23 maja 2016r. w punkcie 1 zobowiązujące powoda do wskazania imion, nazwisk i adresów jego dzieci w części dotyczącej nałożenia rygoru zawieszenia postępowania.

Na rozprawie w dniu 9 lutego 2017 r. Prokurator Okręgowy w Sieradzu poparł powództwo.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Rzecznik Praw Obywatelskich, który wstąpił do sprawy skoncentrował swoją uwagę na wywodzeniu istnienia po stronie powoda interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w zakresie dochodzonego powództwa. Jednakże w sytuacji procesowej zaistniałej w sprawie okoliczność ta ma w ocenie Sądu drugorzędne znaczenie. Dla porządku wskazać jednak należy, że Sąd orzekający w niniejszej sprawie nie kwestionuje w żaden sposób interesu prawnego powoda w dochodzeniu roszczenia objętego pozwem, w sytuacji gdy powód przedłożył zaświadczenie lekarskie pochodzące od uprawnionego lekarza wykonującego praktykę w wyspecjalizowanym podmiocie medycznym, wskazujące na istniejący transseksualizm powoda i istniejące podstawy do zmiany płci metrykalnej.

Rzeczą znacznie ważniejszą i mającą pierwszorzędne znaczenie w sprawie jest prawidłowe oznaczenie podmiotów występujących w procesie w rolach procesowych: odpowiednio powoda i pozwanego. O ile niesporne jest, że po stronie powodowej może wystąpić tylko sam powód jako, że to tylko i wyłącznie jego dotyczy kwestia stwierdzonego transseksualizmu, a co za tym idzie żądanie zmiany oznaczenia płci metrykalnej, to powstaje kwestia co do tego kto ma być pozwanym w niniejszym procesie. Jak to już powyżej wskazano w części uzasadnienia dotyczącej ustalenia stanu faktycznego, powód jest ojcem pięciorga pełnoletnich dzieci oraz jednego niepełnoletniego syna co do, którego z mocy orzeczenia sądu rozwodowego wykonuje rolę rodzica sprawującego pełnię władzy rodzicielskiej. W toku postępowania powód konsekwentnie stał na stanowisku, że pozwanymi w niniejszej sprawie mogą być tylko i wyłącznie jego rodzice, a zatem w sytuacji gdy zmarła jego matka to jako pozwanego wskazał swojego ojca. Na poparcie swojego stanowiska, bez szerszego uzasadnienia, przywoływał praktykę w innych tego typu procesach podnosząc, że pozwanymi w nich byli tylko rodzice osób wnoszących o zmianę płci metrykalnej. Rzecznik Praw Obywatelskich odnosząc się do tej kwestii, powołując się na poglądy doktryny, projekty prawne, własne poglądy, Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Konwencję o prawach dziecka wywodził, że żądanie przez Sąd wskazania imion, nazwisk, adresów pełnoletnich dzieci powoda godzi w prawo do prywatności powoda, a w odniesieniu do małoletniego syna co do, którego powód sprawuje pełnię władzy rodzicielskiej stanowi „ arbitralną ingerencję w sferę jego życia prywatnego i rodzinnego zakazaną przez art. 16 konwencji o prawach dziecka co prowadzi do niczym nieuzasadnionego konfrontowania dziecka z rodzicem .” Niezależnie od powyższego Rzecznikowi nie umknęło, że sprawa zawisła przed sądem powszechnym gdyż wskazał, że „ istotą procesu cywilnego jest bowiem spór pomiędzy dwiema przeciwstawnymi stronami, a tym samym aby w ogóle możliwe było ustalenie płci metrykalnej, niezbędne jest oznaczenie strony pozwanej ”.

Sąd orzekający w niniejszej sprawie również stoi na stanowisku, że prawidłowe oznaczenie strony pozwanej warunkuje rozpoznanie sprawy, a tym samym obowiązkiem Sądu było z urzędu zbadanie, czy po stronie pozwanej występują wszystkie podmioty, których udział w sprawie jest konieczny. Dokonując badania tej kwestii należy przypomnieć zagadnienia teoretyczne dotyczące kwestii współuczestnictwa procesowego. Ze współuczestnictwem mamy do czynienia w sytuacji występowania po jednej ze stron lub po obu stronach wielości podmiotów. Współuczestnictwo występujące po stronie pozwanej – to współuczestnictwo bierne. Art.72 k.p.c. stanowi, że w jednej sprawie po stronie powodów lub pozwanych może występować kilka podmiotów, jeżeli przedmiot stanowią prawa i obowiązki wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej. Jest to wówczas współuczestnictwo materialne, wśród którego można wyróżnić kwalifikowane typy: konieczne (72 § 2 k.p.c.) – gdy sprawa przeciwko kilku osobom może toczyć się tylko łącznie i jednolite (73 § 2 k.p.c.) – gdy z istoty stosunku prawnego lub przepisu ustawy wynika, że wyrok ma dotyczyć niepodzielnie wszystkich współuczestników. Treść wyroku przy zaistnieniu współuczestnictwa jednolitego musi być jednakowa wobec wszystkich współuczestników biorących udział w sprawie, a ponadto niemożliwe jest

wydanie wcześniejszego rozstrzygnięcia w stosunku do poszczególnych współuczestników. Przy współuczestnictwie jednolitym sprawę traktuje się jako jedną i niepodzielną wobec wszystkich podmiotów występujących po danej stronie, a ewentualna rozbieżność rozstrzygnięcia wobec współuczestników jednolitych stanowiłaby wewnętrzną sprzeczność wyroku i nie byłaby możliwa do pogodzenia z istotą stosunku prawnego (por. T. Zembrzusi w Komentarzu do art. 73 k.p.c., w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz pod red. H. Doleckiego i T. Wiśniewskiego).

Odnosząc powyższe zagadnienia teoretyczne do stanu faktycznego w niniejszej sprawie należy się odwołać do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2013r. w sprawie sygn. akt I CSK 146/13, który wskazał, że „istota więzi prawnych między transseksualistą występującym o ustalenie przynależności do płci, a jego małżonkiem i dziećmi decyduje nie tylko o koniecznym charakterze współuczestnictwa pomiędzy tymi osobami (art. 72 § 2 k.p.c.), ale i o jego kwalifikowanej, jednolitej postaci (art. 73 k.p.c.) ”. Sąd Okręgowy w pełni podziela pogląd Sądu Najwyższego zaprezentowany w cytowanym orzeczeniu i przyjmuje go za własny. Skoro powód jest osoba rozwiedziona i posiadającą dzieci to w świetle tego orzeczenia oprócz wskazanego w pozwie rodzica jako pozwani winne być wskazane dzieci powoda. Imię, nazwisko i adres jednego z nich – M. F. jest znane bo powód wskazał je w oświadczeniu o stanie rodzinnym i majątkowym. Znane są także dane niepełnoletniego syna powoda, którego w sytuacji gdy powód sprawuje nad nim bezpośrednią opiekę, winien reprezentować w sprawie kurator. Jednakże podejmowanie przez Sąd czynności z urzędu co do małoletniego i drugiego syna, w zakresie ich udziału w sprawie jako pozwanych, było bezprzedmiotowe w sytuacji gdy powód konsekwentnie odmawiał wskazania danych pozostałych osób, których udział w sprawie był konieczny. Dopiero po przystąpieniu do sprawy wszystkich osób, których udział jest konieczny, Sąd dysponuje możliwością przeprowadzenia postępowania z udziałem tychże osób, a ponadto zyskuje możliwość merytorycznego ustosunkowania się do żądania pozwu.

Jeżeli po stronie powodowej lub pozwanej nie występują wszyscy współuczestnicy konieczni (art. 72 § 2 k.p.c.), sąd stwierdza brak legitymacji procesowej łącznej i wzywa powoda, aby w wyznaczonym terminie wskazał niewystępujących w sprawie pozwanych (i ich adresy) lub aby wystąpił z wnioskiem o ustanowienie kuratora, o którym mowa w art. 143 k.p.c. i 144 k.p.c. Na pierwszym terminie rozprawy w dniu 23 maja 2016r. Sąd, zważywszy na charakter sprawy i fakt, że powoda nie reprezentował profesjonalny pełnomocnik pouczył powoda o konieczności wskazania pozwanych w sprawie, udzielił powodowi terminu na zgłoszenie pozwanych, i według poglądu doktryny znajdującego podstawę w poprzednio obowiązującym regulaminie sądowym (§ 130 ust. 1), bezskuteczny upływ terminu wyznaczonego powodowi opatrując rygiorem zawieszenia postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. Zważywszy na konsekwentne stanowisko powoda wspieranego stanowiskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, Sąd na rozprawie w dniu 9 grudnia 2017 r. uchylił nałożony rygor zawieszenia postępowania wspierając się również poglądami doktryny, mającymi odbicie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok Sądu Najwyższego 10 czerwca 1997 r., sygn. akt II CKN 326/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 183) zgodnie, z którym „ bezskuteczny upływ terminu wyznaczonego dla oznaczenia osób, których łączny udział w sprawie jest konieczny, uzasadnia oddalenie powództwa z powodu braku biernej legitymacji procesowej (OSNC 1997, Nr 11, poz. 183). Wyrok uwzględniający powództwo w takim wypadku naruszałby prawo materialne (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2010 r., I CSK 67/10., LEX nr 688666).

Oddalenie powództwa w niniejszej sprawie nie narusza praw powoda i nie stanowi przeszkody w prowadzeniu postępowania w przypadku, gdy powód prawidłowo oznaczy wszystkie osoby, których udział w tym postępowaniu jest konieczny. O wystąpieniu powagi rzeczy osądzonej rozstrzyga nie tylko tożsamość podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia, ale równocześnie tożsamość stron występujących w obu procesach. Innymi słowy, do przyjęcia stanu powagi rzeczy osądzonej w następstwie wydania wyroku niezbędne jest łączne wystąpienie tożsamości stron i zarazem tożsamości przedmiotu rozstrzygnięcia oraz tożsamości podstawy sporu (por. postanowienie SN z dnia 14 marca 2012 r., II CSK 304/11, niepubl.; wyrok SN z dnia 8 lutego 2012 r., V CSK 72/11, niepubl.; postanowienie SN z dnia 9 października 2009 r., IV CSK 196/09, niepubl.). W judykaturze podkreślono także, że z treści art. 366 k.p.c. wynika, iż granice powagi rzeczy osądzonej, przynależnej prawomocnemu wyrokowi, muszą być wyznaczone zarówno w relacjach między stronami procesu, jak i na podstawie tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia (wyrok SN z dnia 6 lipca 2012 r., V CSK 368/11, niepubl.). Oddalenie powództwa

z powodu braku pełnej legitymacji procesowej po stronie powodowej (per analogiam po stronie pozwanej) nie stanowi przeszkody do ponownego jego wytoczenia między stronami właściwie już ukształtowanymi (mającymi pełną legitymację procesową), ponieważ brak tożsamości podmiotowej stron w każdym z obu procesów sprzeciwia się przyjęciu wystąpienia stanu powagi rzeczy (por. postanowienie SN z dnia 20 grudnia 2012 r., IV CSK 210/12, Biuletyn SN rok 2013, Nr 3).

Odnosząc się do zarzutów Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie naruszenia przez Sąd orzekający Konwencji o prawach dziecka w odniesieniu do małoletniego T. F. to krótko tylko można wskazać, że uważna lektura uzasadnienia cytowanego wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2013r. w sprawie sygn. akt I CSK 146/13, które Sąd Okręgowy w pełni podziela, daje wprost odpowiedź przeczącą na wątpliwości zgłaszane przez Rzecznika. W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy stwierdził: „ płeć determinuje status matki i ojca w ich relacjach z dzieckiem, które prawo obejmuje ochroną, choć kształtowane są naturalnie. ***Ustalenie przynależności ojca albo matki dziecka do innej płci niż na to wskazuje wypełniona przez tę osobę rola w procesie poczęcia i narodzin ma zatem znaczenie dla dziecka, bo dotyczy osoby, od której przypisze się mu pochodzenie.*** I w tym przypadku, ewentualny wyrok uwzględniający powództwo transseksualisty o ustalenie przynależności do innej płci niż determinowana rolą społeczną, którą zrealizował przy poczęciu i narodzinach dziecka, może wywoływać skutki tylko na przyszłość, a nie wstecz, gdyż inaczej należałoby by dziecku przypisać pochodzenie od dwóch kobiet, czy dwóch mężczyzn. ***Przy wydaniu takiego wyroku należy uwzględnić nie tylko dążenie transseksualisty do uzgodnienia przypisanej mu płci metrykalnej z psychicznym poczuciem płci, ale i okoliczności leżące po stronie dziecka, a mianowicie jego szeroko rozumianą gotowość do znalezienia się w takiej sytuacji, że w swoim rodzicu ma widzieć osobę innej płci, niż wypełniona przez tę osobę rola w procesie poczęcia i narodzin dziecka, a być może także w wychowaniu dziecka, na jakichś etapach jego życia***”.

Mając powyższe na uwadze oraz na mocy powołanych przepisów, Sąd Okręgowy orzekł, jak w sentencji wyroku.